

גמרא סדורה

מסכת חולין

פרק י"ב - "שילוח הגן"

לימוד פרק זה
מוקדש להצלחתו והצלחת משפחתו
לאיש היקר,
חנן בלילה החשמלאי
בעל מידות של חסד וערכים
שהקב"ה ימלא את כל משאלותיו לטובה בבריאות ובנחת

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דואר ליה vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייד לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

י"ב ניסן תשע"ט

מסכת חולין פרק י"ב - "שילוח הקן"

1. קלח, ב

מתניתין

שילוח הקן:

נוהג: בארץ ובחוץ לארץ.
בפני הבית, ושלא בפני הבית.
בחולין,
אבל לא במוקדשין.

חומר בכסוי הדם משילוח הקן:

שכסוי הדם - נוהג: בחיה,

ובעוף,

במזומן,

ובשאיין מזומן.

ושילוח הקן - אינו נוהג אלא: בעוף.

ואינו נוהג אלא: בשאינו מזומן.

איזהו "שאינו מזומן"?

בגון: אוזין,

ותרנגולים שקננו בפרדס.

אבל אם קננו בבית,

וכן יוני הרדסיות - פטור משילוח.

עוף טמא - פטור מלשלח.

עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור,

וקהור רובץ על ביצי עוף טמא - פטור מלשלח.

קורא זכר:

רבי אליעזר מחייב,

וחכמים פוטרין.

גמרא

רבי אבין ורבי מיישא:

חד אמר:

כל היכא דתנו "בארץ ובחוץ לארץ" - שלא לצורך,

לבד מראשית הגז, לאפוקי מדרבי אלעאי,

דאמר: "ראשית הגז - אינו נוהג אלא בארץ".

וחד אמר:

כל היכא דתנו: "בפני הבית ושלא בפני הבית" - שלא לצורך,

לבד מ"אותו זאת בנו",

סלקא דעתך אמינא: הואיל ובענינא דקדשים כתיב,

בזמן דאיכא קדשים - ננהוג,

בזמן דליכא קדשים - לא ננהוג,

קא משמע לן.

ותרוייהו אמרי:

כל היכא דתנו: "בחולין ובמוקדשים" - לצורך,

לבד מגיד הנשה.

פשיטא משום דאיקדש פקע ליה איסור גיד הנשה מיניה!?

ולאו אוקימנא בולדות קדשים!?

ומאי טעמא אוקימנא? לאו משום דקשיא לן לא ליתני?

מעיקרא נמי לא תקשי לך,

אידי דתנא לצורך, תנא נמי שלא לצורך.

רש"י

מתני'

שילוח הקן. אבל לא במוקדשין. בגמי מפרש

היכי דמי מוקדשין:

ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. דכתיב (דברים

כב) כי יקרא:

שקננו בפרדס. שמרדו ויצאו מן הבית ואין

חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן

הוא שיכולים הם לברוח אבל אם בבית קננו

פטור:

קננו בתוך הבית. שלא מרדו:

וכן יוני הרדסיות. שדרכם ליגדל עם בני אדם

פטור:

עוף טמא פטור. כדמפרש בגמרא צפור טהורה

ולא טמאה:

עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"ג דמינא

דאפרוח בר שילוח הוא:

פטור. דקן צפור בעינן שתהא האם המקנת

צפור טהורה ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף

טמא נמי אע"ג דקן צפור הוא פטור כדמפרש

בגמרא ואת הבנים תקח לך ולא לכלביך

ובגמרא פריך מכלל דעוף טהור הרובץ על ביצי

מין אחר כמותו טהור חייב:

קורא. עוף טמא הוא ודרכו לרבוץ על ביצי

אחרים:

זכר פטור מלשלח. כדיליף טעמא בגמי:

גמ'

רבי אבין ורבי מיישא. מפרשי הך מתניתין

דכסוי הדם ואותו ואת בנו וגיד הנשה והזרוע

והלחיים וראשית הגז ושילוח הקן דתנו בכולהו

בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית

בחולין ובמוקדשין מר פריש חדא ומר פריש

חדא ולא פליגי ותרויהו קא מפרשי לאידך

וצריכין אנו לומר דבר בשם אומרו:

כל היכא דתנו בארץ ובחו"ל. בהנך פרקין:

שלא לצורך. הוא דלאו חובת קרקע נינהו אלא

חובת הגוף ונוהגת בכל מושבות כדיליף בפ"ק

דקדושין (דף לו):

לבד מראשית הגז לאפוקי מדרבי אלעאי.

דמקיש לה לתרומה וה"ה נמי במתנות נשנית

לצורך דהא רבי אלעאי יליף מתנות מראשית

הגז והא דנקט ראשית הגז משום דעלה אי"ר

אלעאי בהדיא כדאמר לעיל רבי אלעאי אומר

ראשית הגז אינה נוהגת אלא בארץ: וכל היכא

דתני בחולין ובמוקדשין דהיינו גיד הנשה

ואותו ואת בנו:

לצורך. דאותו ואת בנו אי לאו דאשמועינן ליה

הוה אמינא דאינו נוהג אלא. במוקדשין דהא

בקדשים כתיב הילכך אשמועינן דנוהג הוא

בחולין כדאמר התם ושור הפסוק הענין וכ"ש

הנך דתנו אבל לא במוקדשין לצורך הוא

דאשמועינן חילוק:

בר מגיד הנשה. דשלא לצורך תנייה דנוהג הוא

דפשיטא לן דמשום דאקדשיה לא לפקע איסור

גיד הנשה מיניה:

ולאו מי אוקימנא ליה. בפרק גיד הנשה (לעיל

דף פט):

בולדות קדשים. דאתא לאשמועינן דחייב

משום גיד ומוקדשין דכיון דאיסור מוקדשין

קדים כדמפרש התם שיצירת הולד קודמת

לגידן איצטריך לאשמועינן דאתי איסור גיד

וחייל עלייהו:

ומשני מ"ט דוחקת. לאוקמה בהכי משום

דהיה קשיא לך למאי הלכתא תניניה והשתא

אתו רבי אבין ורבי מיישא להנך למימר לא

תדחק לאוקמה בהכי דמעיקרא כי מקשת התם

פשיטא לאו קושיא היא דהא איכא טובא

דמתני שלא לצורך ואידי דתניניהו כל חדא

וחדא בחדא לצורך תנא נמי בהן באידך שלא

לצורך וה"ה למוקדשין אידי דתנייה בכולהו

לצורך תנייה נמי בהן שלא לצורך וכן בפני

הבית משום אותו ואת בנו תנייה בכולהו וכן

חו"ל משום ראשית הגז:

2. קלח, ב - קלט, א

[”שילוח הקן נוהג: בחולין, אבל לא במוקדשים”]

רש”י

שהרג את הנפש. ואח”כ מרד ונמצא בקן :
פטור מלשלח. הואיל ובר קטלא הוא והכי דרשת ליה דקא בעי לשלח למקום הצלה והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא שלח תשלח את הראוי לשלחו ואת שאין ראוי לשלחו אל תשלחנו :
בר קטלא הוא. ומהיכן נמלט :
ובערת הרע. מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לבי”ד כדי לבער רשעים מישראל :
מי מחייב. אפילו כשהוא חולין :
אלא דחזא קן בעלמא. במקום שאין קנוי לו והביצים אינן שלו דהא כל מקום שהביצים שלו אפילו ע”י זכיות חצר המשתמרת לאדם שלא מדעתו חשיב ליה מזומן בהשואל את הפרה (בי”מ דף קב.).
אלא דאגבהינהו לאפרוחים. וזכה בהו ואקדשינהו. ומאחר דאפרוחין קדושים נפטור מלשלח את האם :
והדר אהדרינהו. וחזרה האם עליהן :
פטור מלשלח. דהא כיון דזכה בהו מזומן קרינא בהו :
איחייב ליה בשילוח. כשמצאן ומשום דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שום מצוה מינייהו דתניא וכו’ מוקדשים אין כסוי הדם נוהג בהן כדאמרינן בפרק כסוי הדם (לעיל דף פג.) משום שחיטה שאינה ראויה שאסורים בהנאה :
שחטה ואחר כך. הקדישה חייב לכסות. דחיובא דחיל עליה לא פקע :
רב אמר. לתרוצי למתני”:

אמאי לא?

דאמר קרא: **”שלח תשלח את האם”**⁵⁶⁵ (דברים כב, ז) במי שאתה מצווה לשלחו, יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו, אלא להביאו לידי גזבר.

אמר רבינא:

הלכך עוף טהור שהרג את הנפש - פטור משלוח.

מאי טעמא?

דאמר קרא: **”שלח תשלח את האם”** - במי שאתה מצווה לשלחו, יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לבית דין.

היכי דמי?

קלטא אי דגמר דיניה - אבר קטלא הוא!

אלא דלא גמר דיניה,

ובעי לאתוייה לבי דינא,

וקיומי ביה **”ובערת הרע מקרבך”**⁵⁶⁶ (דברים יג, ו).

הני מוקדשיו” - היכי דמי?

אילמא: דהנה ליה קן בתוך ביתו ואקדשיה - מי מחייב!

”מי יקרא קן צפור”⁵⁶⁷ (דברים כב, ו) פֶּרֶט לְמִזְמוֹן!

אלא דחזא קן בעלמא ואקדשיה.

ומי קדוש?! **”איש מי יקדיש את ביתו קדש”**⁵⁶⁸ (ויקרא כז, יד) אמר רחמנא,

מה ביתו - ברשותו,

אף כל - ברשותו!

אלא דאגבהינהו לאפרוחים,

ואקדשינהו,

והדר הדרינהו.

האי אפילו בחולין נמי לא מחייב!

דתנא: **”נטל את הבנים והחזירו לקן”**

ואחר כך חזרה האם עליהן - פטור מלשלח” (חולין קמא.)!

אלא דאגבהה לאם ואקדשה, והדרה.

מעיקרא איחייב ליה בשילוח מקמי דאקדשה,

דתנא:

”רבי יוחנן בן יוסף אומר:

הקדיש חיה ואחר כך שחטה - פטור מלכסות.

שחטה ואחר כך הקדישה - חייב לכסות,

שכבר נתחייב בכסוי קודם שיבא לידי הקדש”!

⁵⁶⁵ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לה למען ייטב לה והארקת ימים

⁵⁶⁶ ותנבית ההוא או חלם החלום ההוא יומת מי דבר סרה על ה' אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים להדיחה מן הדרך אשר

צוה ה' אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך

⁵⁶⁷ מי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רבצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים

⁵⁶⁸ ואיש מי יקדיש את ביתו קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע פאשר יעריך אתו הכהן מן יקום

רש"י

במקדיש פירות שובכו. גוזלות שובכו למזבח לעולת נדבה ואחר כך כשגדלו אותן פירות מרדו ויצאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוה וחל הקדש עליהו והשתא דמצאן לאו מזומן הוא ואי הוה חולין הוה מיחייבי והאי דנקט פירות ולא אמר מקדיש שובכו עצמו משום דיונים אינן ראויין אלא כשהן קטנים ורב לא אמר למילתיה אלא בקדשי מזבח:

דקא מוקים ליה אפילו בקדשי בדק הבית. ואשמועינן רבותא דאע"ג דקדושת דמים בעלמא הוא פטור מלשלח כדאמרן טעמא שאתה מצווה להביאו לידי גזבר:

לא פקעה קדושתיהו. במרידתן לא יצאו מכח הקדש:

פקעה קדושתיהו. ומיחייבי בשילוח:

לה' הארץ. אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן:

הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רבו. הוה קים ליה כיון דמרדה פקעה לה קדושתה ובתר דשמעיה מרבי יוחנן דתריץ ליה לה' הארץ ומלואה קבלה ממנו ומשום הכי פטור במקדיש ואבד:

הא דאמר הרי עלי. להביאו וכשהפרישה אחר כך נגבבו ואבדו אע"ג דבי גזא דרחמנא הוא לא קיים נדרו:

רב אמר:

במקדיש פירות שובכו, ומרדו.

ושמואל אמר:

במקדיש תרנגולתו לבדק הבית.

בשלמא שמואל לא אמר כרב - דקא מוקים לה בקדשי בדק הבית, אלא רב מאי טעמא לא אמר כשמואל?

אמר לך רב: דוקא קפטי מושילוח, כגון פירות שובכו דקדשי מזבח נינהו,

דכיון דקדשי קדושת הגוף - לא פקעה קדושתיהו מינייהו, אכל במקדיש תרנגולתו לבדק הבית, דלאו קדשי מזבח, דקדושת דמים בעלמא הוא, כיון דמרדה - פקעה קדושתיהו, וחיבת בשילוח.

ושמואל?

אמר: כל היכא דאיתיה בבי גזא - דרחמנא איתא, דכתיב: **"לה' הארץ ומלואה"**⁵⁶⁹ (תהילים כד, א).

וכן אמר רבי יוחנן:

במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה.

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש:

וכיון שמרדה - פקעה ליה קדושתה!

אמר ליה:

בבי גזא דרחמנא איתא,

דכתיב: **"לה' הארץ ומלואה"**.

ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,

ורמי דרבי שמעון בן לקיש אדרבי שמעון בן לקיש.

דאיתמר:

מנה זה לבדק הבית, ונגבבו או נאבדו:

רבי יוחנן אמר:

חייב באחריותו עד שיבואו לידי גזבר.

וריש לקיש אמר:

כל היכא דאיתיה, בבי גזא דרחמנא איתיה,

דכתיב: **"לה' הארץ ומלואה"**.

קשיא דריש לקיש אדריש לקיש,

קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן!

"דריש לקיש אדריש לקיש":

לא קשיא:

הא - מקמי דשמעיה מרבי יוחנן רביה,

הא - לבתר דשמעיה מרבי יוחנן רביה.

אלא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן - קשיא!

"דרבי יוחנן אדרבי יוחנן" - נמי לא קשיא:

הא - דאמר: "עלי",

הא - דאמר: "הרי זו".

מפלל: דרבי שמעון בן לקיש, אף על גב דאמר: "עלי" - לא מחייב.

והתנא:

⁵⁶⁹ לרוד מזמור ליהוה הארץ ומלואה תבל וישבי בה

רַש"י

נדר האומר הרי עלי עולה. ואח"כ הפריש בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה חייב באחריותה הואיל ומעיקרא ארכבה אכתפיה: **דמיחסר הקרבה.** דכי אמר עלי הכי קאמר עלי. להביאו לעזרה אבל בדק הבית גמרו בהפרשתו ואי משום דלא הביאו ליד גזבר הכל גזברים הן דלהי הארץ: **ובית זה קרבן.** לבדק הבית שאף הן נקראים קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב וקדושת דמים הם: **שור זה עלי עולה.** אע"ג דאמר זה כיון דקאמר עלי עלי להביאו קאמר וכן בבית לבדק הבית למוכרו להביא דמיו ליד גזבר: **אבל היכא דאיתנהו.** כגון מעות שאבדו בי גזא דרחמנא אתנהו ואם הוציאן הגנב הוא מעל ועליו לשלמן להקדש:

"איזהו נדר? ואיזו היא נדבה?
"נדר" - האומר: "הרי עלי עולה".
"נדבה" - האומר: "הרי זו עולה".
וימה בין נדר לנדבה?

נדר - מתה,
או נגנבה,
או שאבדה - חייב באחריותה.
נדבה - מתה,
או נגנבה,
או שאבדה - אינו חייב באחריותה" (קנינים א, א)!

אמר לך ריש לקיש:
הני מילי קדשי מזבח, דמחוסר הקרבה,
אבל קדשי בדיק הבית, דלאו מחוסר הקרבה, אף על גב דאמר: "עלי" - לא מחייב.

והתנן:

"האומר: "שור זה עולה",
"בית זה קרבן" - מת השור,
נפל הבית - אינו חייב באחריותו.
"שור זה עלי עולה",
"בית זה עלי קרבן" - מת השור,
ונפל הבית - חייב לשלם" (ערכין כ:).

הני מילי היכא דמת השור, ונפל הבית - חייב לשלם, דליתנהו.
אבל היכא דאיתנהו - כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה, דכתיב: "להי הארץ ומלוואה".

3. קלט, א-ב

רפ"י

בערכין. האומר ערכי עלי והפריש ערכו:
דלא מיתמר ליה בלא עלי. דלא אפשר למימר הרי זה בלשון ערך דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו:
דאי נימא ערכי. ולא עלי אמאן רמי האי נדר לשלומי:
אם אמר ערך פלוני. ולא אמר עלי אמאן רמי:
ועוד תניא. דחייב באחריותו: **ונתן את הערכך**. בפודה שדה מקנה מן ההקדש כתיב וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך הו"ל למכתב ונתן אותו או ונתנו מה ת"ל הערכך ש"מ אערכין קמהדר:
לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני שהן מתחללין על המעות. כשהפריש פדיון ואבד אינו חייב באחריותן דהא כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו ולא כתיב ביה נתינה אלא משהפרישו ואמר הרי זה מחולל על זה נקרא ערך להקדיש דמיו ויצא לחולין ההקדש:
יכול אף. ערכין משהפרישן יפטר:
תלמוד לומר ונתן את הערכך קדש. אין ערכין קדושין עד שעת נתינה וקרא הכי מדריש וחשב לו הכהן למקדיש את שדה מקנה את מכסת הערכך ושבקה והאי את הערכך קאי אערכין דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל מיניה והיה לו בלא שום נתינה: ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו:

אמר רב המנונא:

הכל מודים בערכין: אף על גב דאמר: "עלי" - לא מיחייב.

מאי טעמא?

דלא מיתמר ליה בלא עלי,

הכי לימא?

לימא: ערכי?

אמאן?

לימא: ערך פלוני?

אמאן?

מתקיף לה רבא:

לימא: הריני בערכי,

הריני בערך פלוני!

ועוד תניא:

"**רבי נתן אומר:**

"**ונתן את הערך ביום ההוא קדש לה**"⁵⁷⁰ (ויקרא כז, כג) - מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות שבחולין,

נגבבו או שאבדו - אינו חייבין באחריותן.

קלט, יכול אף זה בן?

תלמוד לומר: "**ונתן את הערך**" וגו' (ויקרא כז, כג) - חולין עד שיבאו לידי גזבר!"

אלא אי איתמר, הכי איתמר:

אמר רב המנונא:

הכל מודים בערכין,

דאף על גב דלא אמר: "עלי" - מיחייב,

דכתיב: "**ונתן את הערך**" (ויקרא כז, כג) - חולין הן בידך עד שיבאו לידי גזבר.

⁵⁷⁰ והשב לו הכהן את מכסת הערך עד שנת היבל ונתן את הערך ביום ההוא קדש ליהוה

4. קלט, ב

רש"י

ת"ל כי יקרא במאורע. הכתוב מדבר לכשיקרא:
 קן מ'מ. אפילו באפרוח אחד או בביצה אחת כדתנן במתניתין:
 צפור טהורה ולא טמאה. לקמן מפרש לה ר' יצחק עוף משמע בין בטמא בין בטהור אבל צפור לא אשכחן בטמאים אלא בטהורים:
 לפניך. משמע ברה"י כגון בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא:
 בדרך. להביא רה"י:
 שאין קנו בידך. אין קן מזומן לך ואין קנוי לך:
 יוני שובך. ויוני מדבריות שקנו בשובך ובשלהי פרקין פריד הא כיון דחצרו קונה לו הביצים מזומן הוא:
 טפחים. שנותנין בהן קדרות קטנות בחומה וקורין בוילייש:
 ובבירות. דירות ומגדל עיר:
 שקננו בפרדס. שמרדו דהשתא אין קנו בידך:
 ועוד לפניך למה לי. משום רה"י דפרדס הואיל וסופנו לרבות את הכל:
 אלא לפניך. מיבעי ליה לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו:
 בדרך. נמי מיבעי ליה לכדרב יהודה:
 קן בים. ששטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך:
 קן בשמים. עוף נושא קן באויר:

"חומר בכסוי הדם משילוח הקן: שכסוי הדם - נוהג: בחיה, ובעוף, במזומן, ובשאיין מזומן. ושילוח הקן - אינו נוהג אלא: בעוף. ואינו נוהג אלא: בשאינו מזומן."

תנו רבנן:

"מי יקרא קן צפור לפניך" 571 (דברים כב, 1) - מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך" 572 (דברים כב, 1). יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן? תלמוד לומר: "מי יקרא" (דברים כב, 1) - במאורע לפניך.
 "קן" - מכל מקום.
 "צפור" - טהורה, ולא טמאה.
 "לפניך" - ברשות היחיד.
 "בדרך" - ברשות הרבים.
 באילנות מנין?
 תלמוד לומר: "בכל עץ" (דברים כב, 1).
 בבורות שיחין ומערות מנין?
 תלמוד לומר: "או על הארץ" (דברים כב, 1).
 וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר - "לפניך בדרך" (דברים כב, 1) למה לי? לומר לך: מה דרך שאין קנו בידך, אף כל שאין קנו בידך.
 מכאן, אמרו: יוני שובך, יוני עלייה שקננו: בטפחין, ובבירות, ואוודין, ותרנגולין שקננו: בפרדס - חייב בשילוח. אבל קננו בתוך הבית, וכן יוני הרדסאות - פטור משילוח."

אמר ר:

"מה דרך - שאין קנו בידך, אף כל - שאין קנו בידך."

הא למה לי? מ"מי יקרא" נפקא!

"מי יקרא" - פרט למזומן.

ועוד "לפניך" - למה לי?

אלא "לפניך" לאתויי - שהיו לפניך ומרדו.

"בדרך" - כדרך יהודה אמר רב,

דאמר רב יהודה אמר רב:

קמצא קן בים - חייב בשילוח,

שנאמר: "מה אמר ה' הנותן בים דרך" וגו' 573 (ישעיה כג, 1).

571 מי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים

572 שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארבת ימים

573 מה אמר יהוה הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה

אלא מעתה:

מצא קן בשמים, דכתיב: **"דרך נשר בשמים"**⁵⁷⁴ (משלי ל, יט) - הכי נמי דמיחייב בשילוח הקן?!

"דרך נשר" - איקרי,

"דרך" סתמא - לא איקרי.

אמרי ליה פפונאי לרב מתנה:

מצא קן בראשו של אדם - מהו?

אמר: **"ואדמה על ראשו"**⁵⁷⁵ (שמואל ב טו, לב).

משה מן התורה מנין?

"בשגם הוא בשר"⁵⁷⁶ (בראשית ו, ג).

המן מן התורה - מנין?

"המן העיץ"⁵⁷⁷ (בראשית ג, יא).

אסתר מן התורה - מנין?

"ואנכי הסתר אסתיר"⁵⁷⁸ (דברים לא, יח).

מרדכי מן התורה - מנין?

דכתיב: **"מר דרור"**⁵⁷⁹ (שמות ל, כג).

ומתרגמינו: מירא דכיא.

רפ"י

דרך סתמא לא איקרי. אבל ים איקרי דרך סתמא הנותן בים דרך:

ואדמה על ראשו. אע"פ שהיה בראשו לא אבדה את שמה ש"מ אדם גופיה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קרינא ביה: ועוד זה שאלו ממנו מנין למשה רמז קודם שבא שסופו לבא:

בשגם הוא. בשגם בגימטריא כמו משה וכתוב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו:

מנין. למעשה המן:

המן העץ. יתלה על העץ:

למעשה אסתר. הסתר אסתר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות:

מנין. לגדולת מרדכי:

מר דרור. וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה:

⁵⁷⁴ דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה

⁵⁷⁵ ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחנה שם לאלהים והנה לקראתו חושי הארמי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו

⁵⁷⁶ ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה

⁵⁷⁷ ויאמר מי הגיד לך פי עירם אתה המן העיץ אשר צויתיה לבלתי אכל ממנו אכלת

⁵⁷⁸ ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים

⁵⁷⁹ ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מהציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים

5. קלט, ב

רס"י

חד תני הדרסיאות וחד תני הדרסיאות:
הורדוס. התחיל להתעסק בגדולן:
לדידי חזיין לי. הנך שנשאר מבני בניהם של יוני הורדוס:
וקיימא שית סרי דרי. ט"ז שורות:
בפתי מילא. כל שורה ארכה ברחב מיל ואמרן קירי קירי אדוני אדוני קירי הוא לשון אדון בירי הוא עבד כדאמר בעירובין (דף נג:) גבי בני גליל שאין מדקדקים בלשונם ההוא דאתאי לקמיה (דרבי ינאי) [דדיינא] דבעא למימר מרי קירי טבלא הוית לי וגנבוה ממני ואמרה מרי בירי טפלא הוית לי וגנבוך מין:
סומא. שוטה בלא ראות:
אימא קירי. כמו שאנו אומרים:
אמרה לה. איהי לחברתה:
סומא ואימא קירי בירי. לאותו שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד:
אתיוה. עבדים שנשאר מעבדי הורדוס ושחטוה:
אמר לי ר' חנינא מילין. דברי רוח הן שלא דברו מעולם:
מילין ס"ד. והאמר רב כהנא לדידי חזי לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ואי לאו דקושטא הוא לא הוה אמר:
אלא במילין. על ידי כשפים מלומדות לדבר אותן עופות:

"ואיזהו שאינו מזומן?
 בגון: אוזין,
 ותרגולים שקננו בפרדס.
 אבל אם קננו בבית,
 וכו' יוני הדרסיאות - פטור משילוח".

רבי חייא ורבי שמעון:
 חד תני: "הדרסיאות".
 וחד תני: "הדרסיאות".

מאן דתני: "הדרסיאות" - על שם הורדוס.
 ומאן דתני: "הדרסיאות" - על שם מקומן.

אמר רב כהנא:
 לדידי חזיין וקיימן שיתסר דרי בפתי מילא,
 והוה קרא קירי קירי,
 הוה חד מינייהו דלא הוה קרי קירי קירי,
 אמרה לה חברתה: סומא! אמרי: קירי קירי,
 אמרה: סומא! אמרי: קירי בירי,
 אתיוה ושחטוה.

אמר רב אשי:
 אמר לי רבי חנינא: מילין.

"מילין" סלקא דעתך?
 אלא אימא: במילין.

6. קלט, ב - קמ, א

רש"י

עוף משמע בין טמא וכו'. אי הוה כתיב עוף הוה משמע בין טמא בין טהור כדכתיב (דברים יד) כל עוף טהור תאכלו וכתיב כל שרץ העוף טמא. הוא לכם וכתיב (ויקרא יא) תשקצו מן העוף: ת"ש. דהזיהר הכתוב שלא לעשות עבודה זרה דמות צפור וע"כ אטמאים נמי מזהיר ומאיכא משתמע מיניה לאו מצפור משתמעי בין טמאין בין טהורין וכנף לאתוויי חגבים: לא צפור טהורה. משתמעי מיניה וכנף לאתוויי טמאים וחגבים: תא שמע. החיה וכל בהמה יהללו את שם ה' וע"כ צפרים טמאים נמי משבחי קמיה ומאיכא אדכרינהו דוד לאו מצפור וכנף לאתוויי חגבים: ובענפוהי ידורן צפרי שמיא. הכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבצין באילנות ומשתמעי כולהו מצפור:

"עוף טמא פטור מלשלח".

מנא הני מילי?

אמר רבי יצחק:

דאמר קרא: "כי יקרא קן צפור לפניך"⁵⁸⁰ (דברים כב, ו) -

'עוף' - משמע לן בין טהור בין טמא,

"צפור" - טהור אשקחן דאיקרין צפור,

טמא לא אשקחן דאיקרין צפור.

תא שמע:

"תבנית כל צפור כנף"⁵⁸¹ (דברים ד, טו-יז).

מאי לאו "צפור" בין טהור בין טמא,

"כנף" - חגבים.

לא!

"צפור" - טהור,

"כנף" - טמא,

וחגבים.

תא שמע:

"החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף" (תהילים קמח, י),

מאי לאו "צפור" - בין טהור בין טמא,

ו"כנף" - חגבים.

לא!

"צפור" - טהור.

"כנף" - טמא,

וחגבים.

תא שמע:

"כל צפור כל כנף"⁵⁸² (בראשית ז, יד) מאי לאו כדמקשינן.

לא!

כדמשינן.

תא שמע:

"ואתה בן אדם אמור לצפור כל כנף"⁵⁸³ (יחזקאל לט, יז) - מאי לאו כדאקשינן.

לא! כדשינן.

תא שמע:

קמא, "ובענפוהי ידורן צפרי שמיא"⁵⁸⁴ (דניאל ד, ט).

"צפרי שמיא" איקרו,

צפרי' סתמא - לא איקרו.

⁵⁸⁰ כי יקרא קן צפור לפניך בדרך כלל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים
⁵⁸¹ טו ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהיה אליכם בחרב מתוך האש. טז פן תשחתו ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה. יז תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים
⁵⁸² המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינה וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף
⁵⁸³ ואתה בן אדם פה אמר אדני יהוה אמר לצפור כל כנף ולכל חיה השדה הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני זבח לכם זבח גדול על הרי ישראל ואכלתם בשר ושיתם דם
⁵⁸⁴ עמיה שפיר ואנבה שיגיא ומזון לכלא בה תחתיהי תטלל חיות כרא ובענפוהי ידורן צפרי שמיא ומנה יתזון כל בשדא

תָּא שְׁמַע:

"כָּל צְפוּר טְהוּרָה"⁵⁸⁵ (דברים יד, יא) מְכַלל דְּאִיכָּא טְמֵאָה!

לֹא! מְכַלל דְּאִיכָּא אַסוּרָה.

מַאי הִיא?

אִי טְרַפָּה - בְּהַדְיָא כְּתִיב!

וְאִי בְּשַׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע - מְסִיפָּא דְקָרָא נְפָקָא: **"וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם"**⁵⁸⁶ (דברים יד, יב) - לְרַבּוֹת שְׁחוּטוֹת מִצּוּרָע!

לְעוֹלָם בְּשַׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע,

וְלְעִבּוֹר עָלָיו בְּעֵשֶׂה וּבְלֹא תַעֲשֶׂה.

וְלוֹקְמָה בְּטְרַפָּה, וְלְעִבּוֹר עָלָיו בְּעֵשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה!

"דְּבַר הַלְמוֹד מַעֲנִינוּ", וּבַעֲנִינָא דְשַׁחוּטָה כְּתִיב.

תָּא שְׁמַע:

"שְׁתֵּי צִפְרִים חַיּוֹת"⁵⁸⁷ (ויקרא יד, ד).

מַאי "חַיּוֹת"?

לֹא שְׁחִיּוֹת בְּפִיָּה,

מְכַלל דְּאִיכָּא לֹא שְׁחִיּוֹת בְּפִיָּה.

לֹא!

מַאי "חַיּוֹת"?

שְׁחִיין רֵאשֵׁי אַבְרִים שְׁלֵהן.

תָּא שְׁמַע מְסִיפָּא:

"טְהוּרוֹת" (ויקרא יד, ד) - מְכַלל דְּאִיכָּא טְמֵאוֹת.

לֹא!

מְכַלל דְּאִיכָּא טְרַפּוֹת.

"טְרַפּוֹת"? מ' "חַיּוֹת" נְפָקָא!

הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר: טְרַפָּה חַיָּה,

אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר: טְרַפָּה אֵינָה חַיָּה - מַאי אִיכָּא לְמִימַר?

וְעוֹד, בֵּין לְמֵאן דְּאָמַר: טְרַפָּה חַיָּה,

בֵּין לְמֵאן דְּאָמַר: אֵינָה חַיָּה - מַדְתְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל נְפָקָא!

דְתֵנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל:

"נֶאֱמַר 'מִכְשִׁיר' וּ'מִכְפָּר' בְּפָנִים,

וְנֶאֱמַר: 'מִכְשִׁיר' וּ'מִכְפָּר' בְּחוּץ,

מֵה מִכְשִׁיר וּמִכְפָּר הָאִמּוֹר בְּפָנִים - עֲשֶׂה בּוֹ מִכְשִׁיר בְּמִכְפָּר,

אִף מִכְשִׁיר וּמִכְפָּר הָאִמּוֹר בְּחוּץ - עֲשֶׂה בּוֹ מִכְשִׁיר בְּמִכְפָּר!"

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

לְמַעוּטֵי צְפוּרֵי עִיר הַנִּדְחָת.

לְמַאי?

אִי לְשִׁילוּחַ - לֹא אָמְרָה תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה!

רַס"י

מְדַקְאֵמַר צְפוּר טְהוּרָה מְכַלל דְּאִיכָּא טְמֵאָה. דְּאִי אִין טְמֵאִים בְּכַלל צְפוּר לְכַתּוּב קָרָא כָּל צְפוּר תֹּאכְלוּ: וּמִשְׁנֵי הָאִי טְהוּר לֹא לְמַעוּטֵי טְמֵאָה אֵלָּא לְמַעוּטֵי אַסוּרָה וּמִן הַטְהוּרִים הִיא וְטְרַפָּה: וְהָא בְּהַדְיָא כְּתִיב. (ויקרא כב) נְבִלָה וְטְרַפָּה לֹא יֹאכַל לְטְמֵאָה בַּהּ וּבַעוּף טְהוּר מִיְתוּקִים קָרָא בְּתִיב שִׁיָּה מְטֵמָא בְּבֵית הַבְּלִיעָה:

אִי שְׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע. וְשַׁחַט אֵת הַצְּפוּר הָאֶחָת וְקִי"ל בַּעֲי"ז (דף עד.) וּבְקִדּוּשֵׁין (דף נו.) דְּאִסוּרִין בַּהֲנָא:

זֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם. יִתִּירָא הוּא מֵהֶם מִן הַטְהוּרִין דְּהָא אַטְהוּרִין דְּלַעִיל מִינֵיהּ קָאִי:

לְרַבּוֹת שְׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע. אֲבַל הַמְשׁוּלַּחַת מוֹתֶרֶת דְּלֹא אִמְרָה תוֹרָה שְׁלַחנָה כְּדִי שִׁכְשְׁלוּ בַּהּ אַחֲרֵינִי שִׁיְהוּ צָדִין וְאוֹכְלִין אוֹתָהּ בְּנֵי אָדָם אֵלָּא וְדָאִי מוֹתֶר:

עֲשֶׂה. טְהוּרָה תֹּאכְלוּ וְלֹא הָאִסוּרָה כְּגוֹן שְׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע וְלֹא הַבֵּא מְכַלל עֲשֶׂה עֲשֶׂה:

וְאִמָּא לְרַבּוֹת טְרַפָּה. כְּלוּמַר. אִמָּאִי נִיחָא לָךְ לְאוֹקוּמֵי עֲשֶׂה בְּשַׁחוּטָה דְּמִצּוּרָע טְפִי מְטְרַפָּה:

דְּבַר הַלְמוֹד מַעֲנִינוּ. זֶה אֶחָד מִי"ג מִדּוֹת מְקָרָא שְׁכַתּוּב סַתֵּם וְאִין אֲנוּ יוֹדְעִין בְּמָה מְדַבֵּר הוּי לּוּמְדוּ מַעֲנִינוּ:

וְהָא בַּעֲנִינָא דְשַׁחוּטָה כְּתִיב. טְהוּרָה תֹּאכְלוּ וְהָא וְדָאִי לֹא אֲכִיל לֵה אֵלָּא שְׁחוּטָה וְעֵלָה כְּתִיב זֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מִן הַשְּׁחוּטָה:

שְׁתֵּי צִפְרִים חַיּוֹת מַאי חַיּוֹת לֹא חַיּוֹת לְפִיךְ. רֵאוּיֹת לְפִיךְ טְהוּרוֹת וּמִדְכַתִּיב צִפְרִים חַיּוֹת מְכַלל דְּאִיכָּא דְשִׁמְיֵיהּ צִפְרִים וְלֹא חַיּוֹת נִינְהוּ דְּהוּוּ טְמֵאוֹת:

שְׁחִיין רֵאשֵׁי אַבְרִים שְׁלֵהן. לְמַעוּטֵי מְחוּסְרוֹת אֲבַר:

לֹא מְכַלל דְּאִיכָּא טְמֵאוֹת. בְּלִשׁוֹן קוּשִׁיא: וּמִשְׁנֵי לֹא מְכַלל דְּאִיכָּא אַסוּרוֹת טְרַפּוֹת וּמַעֲטִינְהוּ דְּלֹא לִיְתַכְשְׁרוּ לְטְהוּרָת מִצּוּרָע אַעֲי"ג דְּלֹא קֶרֶבֶן נִינְהוּ אֵלָּא מְחוּץ לְמַחֲנֵה שׁוּחַטָה אֶל כְּלֵי חֶרֶס:

מַחֲיוֹת נְפָקָא. וְלֹא טְרַפָּה דְּאֵינָה חַיָּה:

הַנִּיחָא. הָא דְּמִצְרַכְתָּ קָרָא אַחֲרֵינָא לְמֵאן דְּאָמַר טְרַפָּה חַיָּה:

וְעוֹד. טְרַפָּה מִדְתְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מְבַנֵּין אֲב נְפָקָא:

מְכַשִּׁיר בְּפָנִים. אֲשֶׁם מִצּוּרָע וְחִטָּאוֹת מְחוּסְרֵי כִפְרָה דְּזָבִין וְיוֹלְדוֹת שְׁאִינְן בְּאִין אֵלָּא לְהַכְשִׁיר בְּקִדְשִׁים:

מְכַפֵּר בְּפָנִים. כָּל חִטָּאוֹת וְאִשְׁמוֹת: מְכַשִּׁיר בְּחוּץ. צְפָרִי מִצּוּרָע שְׁהוּ לְטְהוּר:

מְכַפֵּר בְּחוּץ. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח: עֲשֶׂה בּוֹ מְכַשִּׁיר כְּמִכְפָּר. כְּכָל מִינֵי כְּשֵׁרוֹת וְטְהוּרָה שְׁהֵרִי גַם הַמְכַשִּׁירִין קְרִבִים הָאִמּוֹרִין שְׁלֵהן: אִף בְּחוּץ עֲשֶׂה מְכַשִּׁיר צְפָרִים כְּמִכְפָּר: שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּאִסוּר בְּמוֹם דְּבַעֲי רֵאוּי לְשֶׁם שְׁבִאיזָה שִׁפּוֹל הַגּוֹרֵל לְשֶׁם יְהִיָּה רֵאוּי לְמַזְבֵּחַ:

אָמַר רַב נַחְמָן. טְהוּרוֹת לְמַעוּטֵי צְפוּרִים שֶׁל עִיר הַנִּדְחָת:

וְלִמָּאִי. לְהֵי מִינֵיהּ אִיִּצְטְרִיךְ קָרָא לְהַךְ דְּהָא מְשַׁלַּח פְּשִׁיטָא דְּשַׁל עִיר הַנִּדְחָת לֹא בַר שִׁילוּחַ הוּא דְּלֹא אִמְרָה תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה דְּמִמּוֹן עִיר הַנִּדְחָת אִסוּר וְאִם יִשְׁלַחנָה יְהִיּוּ בְּנֵי אָדָם צָדִין אוֹתָהּ לְאַחַר זִמְן:

⁵⁸⁵ כָּל צְפוּר טְהוּרָה תֹּאכְלוּ

⁵⁸⁶ וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהַעֲזוּזָה

⁵⁸⁷ וְצִנְהָ הַכְּהֵן וְלִקְחָ לְמִטְהַר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיּוֹת טְהוּרוֹת וְעַץ אֲרֵז וְשֵׁנִי תוֹלַעֲתָ וְאוֹב

אֵלָא לְשַׁחֲטָהּ.

רַס"י

אלא בשחוטה. אפילו ההיא דשחוטה היא ולא אכלי לה ויכול לשורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת:

רבא אמר. להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לידו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי ניהו הנשאר דמצורע:

ולמאי. בעית לה דמצורע: **אי לשחיטה הא בעיא שילוח.** משום מצורע קמא ופשיטא דאסור:

אלא לשילוח. ותיפוק ליה לשילוח דתרוייהו:

רב פפא אמר. טהורות למעוטי צפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו:

ולמאי קבעי לה. דמבעי קרא למיסרה:

אי לשילוח. פשיטא דאסור: **בר קטלא הוא.** ופשיטא דאינו ראוי לשלוח ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה:

אלא לשחיטה. דאי משום ובערת הרע מבוער מן העולם הוא:

רבא אמר:

למעוטי שלא לזווג לה אחרת קודם שלוחיה.

למאי?

אי לשחיטה - הא בעיא שילוח!

אֵלָא לְשַׁחֲטָהּ.

רב פפא אמר:

לצפורים שהחליפן⁵⁸⁸ בעבודה זרה,

דכתוב: **"והיית חרם כמוהו"**⁵⁸⁹ (דברים ז, כו) - כל מה שאתה מְהַיֵּיה הַיָּמֵנוּ, כְּמוֹהוּ.

למאי?

אי לשילוח - לא אמרה תורה שלח לתקלה!

אֵלָא לְשַׁחֲטָהּ.

רבינא אמר:

הכא במאי עסקינן: בעוף שהרג את הנפש.

היכי דמי?

אי דגמר דינא - בר קטלא הוא!

אֵלָא, קודם גמר דינא.

ולמאי?

אי לשילוח - בעי לאתויי לבי דינא, וקיומי "ובערת הרע מקרבך"⁵⁹⁰ (דברים יג, ו)!

אֵלָא לְשַׁחֲטָהּ.

⁵⁸⁸ מסורת הש"ס, הגהות הב"ח וראשוני רבי. גירסת וילנא: שְׁחָלִיפוּ (בצפורי)

⁵⁸⁹ ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקיץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא

⁵⁹⁰ והנביא הוא או חלם החלום ההוא יומת מי דבר סרה על יהוה אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מפיית עבדים להדיחך מן הדרך

אשר צוך יהוה אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך

7. קמ, א-ב

רש"י

אם טרפה. אמן של אפרוחים
 טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים
 טרפות אינו חייב לשלח את
 האם:
 א"כ. דאמן נמי מקשת להו
 ומתקח לך ולא לכלביך ממעט
 האם כמו האפרוחים אם טמאה
 נמי מהתם אימעט:
 והתניא אם אפרוחים טרפה
 חייב לשלח. קס"ד דה"ק אמן
 של אפרוחים שהן טרפות והאם
 כשרה חייב לשלח ולא דרשינן
 תקח לך ולא לכלביך:

"עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור,
 וטהור רובץ על ביצי עוף טמא - פטור מלשלח".

בשלמא עוף טמא רובץ על ביצי טהור - בעינן צפור וליכא!
 אלא עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא - הא צפור הוא!

כדאמר רב כהנא:

"תקח לך"⁵⁹¹ (דברים כב, ז) - ולא לכלביך.
 הקא נמי,
 תקח לך - ולא לכלביך.

והיכא איתמר דרב כהנא?

אהא דתניא:

"אם טרפה - חייב בשילוח,
 אפרוחים טרפות - פטור משילוח".

מנא הני מילי?

אמר רב כהנא:

דאמר קרא: "תקח לך" - ולא לכלביך.

ולחקיש אם טרפה לאפרוחים,
 מה אפרוחים טרפות - פטור משילוח,
 אף אם טרפה נמי פטור מלשלח!

קמ, ב. אם כן, "צפור" למעוטי עוף טמא למה לי?
 והתניא:

"אם אפרוחין טרפה - חייב בשילוח!"

אמר אביי:

הכי קאמר: אפרוח שאמן טרפה - חייב בשילוח.

⁵⁹¹ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארבת ימים

8. קמ, ב

רש"י

מיעוט סימנים. של אפרוחין תחת האם:
מהו. לחייבו בשלוח האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנים פטור מלשלח ונטול את האם בהיתר ואח"כ גומר שחיטה:
מטלית. פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה מי הויא חציצה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה רובצת או לא:
כנפים. נוצה תלושה:
ביצים מוזרות. שאין אפרוח בא מהן כדאמר"י במתני' דלא מיחייבי בשלוח:
מהו שיחוצו. אם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצים ב' סדרי ביצים בני קיימא זה ע"ג זה מהו אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא: זכר לאו בר שלוח הוא כדאמרין לקמן אבל זכר דברי הכל פטור דהא אם כתיב ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה כדלקמן:
תסיל. עוף טהור ודומה ליונה:
דלמא. הא דתני בטהור וטהור חייב בקורא נקבה דמנהגו בכך ומודו בקורא נקבה אפי' אין הביצים שלה כדלקמן דהואיל ודרכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינא ביה וכי רובצת על ביצת עוף טמא פטור דכתיב תקח לך ולא לכלביך אבל עוף אחר בטלה דעתו ואינה בשלוח:

בְּעֵי רַב הוֹשְׁעִיא:

הוֹשִׁיט יָדוֹ לְקַן וְשָׁחַט מֵיעוֹט סִימָנִים - מָהוּ?

מִי אָמְרִינוּ: כִּיּוֹן דְּאִילוּ שָׁבִיק לְהוּ מְטָרְפֵי בְּעֵינָן לָךְ וְלֹא לְכַלְבֵּיךְ, אוֹ דְלָמָּא:

כִּיּוֹן דְּבִידוּ לְמַגְמַר שְׁחִיטָה "תִּקַּח לָךְ" קָרִינָא בִּיהּ וְחַיִּיב בְּשִׁילוּחָהּ?

תִּיקוּ.

בְּעֵי רַבִּי יְרֵמְיָה:

מְטָלִית - מָהוּ שְׁתָּחוּץ?

כְּנָפִים - מָהוּ שְׁיַחְצוּ?

בֵּיצִים מוּזָרוֹת - מָהוּ?

שְׁנֵי סְדָרֵי בֵּיצִים זוֹ עַל גַּב זוֹ - מָהוּ?

זָכָר עַל גַּבֵּי בֵּיצִים, וְנִקְבָּה עַל גַּבֵּי זָכָר - מָהוּ?

תִּיקוּ.

בְּעֵי רַבִּי זִירָא:

יוֹנָה עַל בֵּיצֵי תְּסִיל - מָהוּ?

תְּסִיל עַל בֵּיצֵי יוֹנָה - מָהוּ?

אָמַר אַבְיִי:

תָּא שְׁמַע:

"עוֹף טָמֵא רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר,

וְטָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף טָמֵא - פְּטוֹר מִשִּׁילוּחָהּ."

הָא טָהוֹר וְטָהוֹר - חַיִּיב!

דְּלָמָּא בְּקוֹרָא!

9. קמ, ב

רָפָ"י

רבי אליעזר מחייב לשלח. אע"פ שאין הביצים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א:

קורא זכר. אבל נקבה אפילו רבנן מודו כדמפרש בגמרא טעמא דרבי אליעזר:

ובקעה ודגרה. מה התם דגירה מעליא דבמינו משתעי קרא אף הכא דגירה מעליא אבל הקורא נקבה אפילו אין הביצים שלה חייב לשלם דהאם קרינא ביה הואיל ומנהגו בכך אבל זכר דעלמא דברי הכל פטור והאם רובצת כתיב ולא האב רובץ ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה לא שנא זכר ול"ש נקבה:

כחן דרבנן. דאפילו בקורא פטרי אי לאו דנקבה היא אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר:

**"קורא זכר:
רבי אליעזר מחייב,
וחכמים פוטרין".**

אמר רבי אבהו:
מאי טעמא דרבי אליעזר?

אתיא דגירה' דגירה',
כתיב הכא: **"קורא דגיר ולא ילד"**⁵⁹² (ירמיה יז, יא),
וכתיב התם: **"ובקעה ודגרה בצלה"**⁵⁹³ (ישעיה לד, טו).

אמר רבי אלעזר:
מחלוקת בקורא זכר,
אבל בקורא נקבה - דברי הכל חייב.

פשיטא! **"קורא זכר" תנן!**

מהו דתימא: רבנן אפילו קורא נקבה פטרי,
והא דקתני: **"זכר"** להודיעך כחו דרבי אליעזר,
קמשמע לן.

ואמר רבי אלעזר:
מחלוקת בקורא זכר,
אבל בזכר דעלמא - דברי הכל פטור.

פשיטא! **"קורא זכר" תנן!**

מהו דתימא: רבי אליעזר אפילו זכר דעלמא מחייב,
והאי דקתני: **"קורא זכר"** להודיעך כחו דרבנן,
קא משמע לן.

תניא נמי הכי:
**"זכר דעלמא - פטור.
קורא זכר:
רבי אליעזר מחייב,
וחכמים פוטרין".**

⁵⁹² קרא דגיר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי (ימו) ימיו ועזבנו ובאחריתו יהיה נבל
⁵⁹³ שמה קנה קפוז ותמלט ובקעה ודגרה בצלה אף שם נקבצו דיות אשה רעותה

10. קמ, ב

רש"י

מתני'
מפריחים. גדולים:

מתניתין

היתה מעופפת:

בזמן שכנפיה נוגעות בקו - חייב לשלח.

אין כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח.

אין שם אלא: אפרוח אחד,

או ביצה אחת - חייב לשלח,

שנאמר: "קו"⁵⁹⁴ (דברים כב, ו) - קו מכל מקום.

היו שם: אפרוחים מפריחים,

או ביצים מוזרות - פטור מלשלח.

שנאמר: "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים" (דברים כב, ו) -

מה אפרוחים בני קיימא, אף ביצים בני קיימא - יצאו מוזרות.

ומה הביצים צריכין לאמן, אף האפרוחין צריכין לאמן - יצאו מפריחין.

גמרא

תנו רבנן:

"רובצת" (דברים כב, ו) - ולא מעופפת.

יכול אפילו כנפיה נוגעות בקו?

תלמוד לומר: "רובצת" (דברים כב, ו).

מאי תלמודא?

מדלא כתיב 'יושבת'.

⁵⁹⁴ מי יקרא קו צפוד לפניך בדרך כלל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים

11. קמ, ב - קמא, א

רש"י

גמ'

היתה יושבת בין שני רובדי אילן. והביצים תחתיה אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר:

כל. שאילו ידחה זה מזה תשטט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לצדדין פטור:

ביניהן. ביצה מכאן וביצה מכאן:

אפילו כנפיה נוגעות בהן פטור. ולקמן מפרש לה מן הצד:

מה ביניהן אפילו נגעה בהן. ואשמועינן פטור דעל בעינן:

אף על גביהן. דקתני חייב בדנגעה בהו וממתניי ליכא לאותובי אדרב דבעי נוגעים משום דמתניתין במעופפת הא בין שני רובדי אילן רובצת קרינא ביה:

מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו.

מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת:

ליתני רובדי אילן. ואעיג דיושבת במקומה תחתיה דפטור וכ"ש מעופפת דאינה רובצת:

מן הצד. שנוגעת בצדיהן ולא על גביהן:

אף על גביהן דלא נגעה עלייהו. ושוב אין כאן נגיעה ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה:

מה ביניהן דנגעה בהו. דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן:

אף על גביהן דנגעה בהו. מלמעלה:

ליתני רובדי אילן. אעיג דדמיה לרביצה וכ"ש מעופפת:

אמר רב יהודה אמר רב:

היתה יושבת בין שני רובדי אילן,

רואים כל שאם תשטט נופלת עליהם - חייב לשלח,

ואם לאו - פטור.

מיתבי:

"היתה יושבת ביניהן - פטור מלשלח,

על גביהן - חייב לשלח.

היתה מעופפת, אפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח."

מאי לאו "על גביהן" דומיא ד"ביניהן" - מה ביניהן דנגעה בהו, אף על גביהן דנגעה בהו,

אבל רובדי אילן - פטור!

לא!

"על גביהן" דומיא ד"ביניהן" - מה ביניהן דלא נגעה עלייהו,

אף על גביהן דלא נגעה עלייהו,

והיינו רובדי אילן.

הכא נמי מסתברא:

דאי סלקא דעתך "רובדי אילן" פטור,

אדתני: "היתה מעופפת, אפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח,"

ליתני: "רובדי אילן" וכל שכן מעופפת.

מעופפת איצטריך ליה,

דאפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח.

והאנן תנן:

"בזמן שכנפיה נוגעות בקו - חייב לשלח!"

אמר רבי ירמיה:

כי קתני מתניתא בנוגע מן הצד.

איכא דאמרי:

לימא מסייע ליה:

"היתה יושבת ביניהן - פטור מלשלח.

על גביהן - חייב לשלח.

היתה מעופפת, אפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח."

מאי לאו "על גביהן" דומיא ד"ביניהן",

מה "ביניהן" - דלא נגעה עלייהו,

אף "על גביהן" - דלא נגעה עלייהו.

והיינו רובדי אילן.

לא!

"על גביהן" דומיא ד"ביניהן",

מה "ביניהן" - דנגעה בהו,

אף "על גביהן" - דנגעה בהו,

אבל רובדי אילן - פטור.

אי הכי,

אדקתני ספא: "היתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור"

קמא, ליתני: רובדי אילן, וכל שכן מעופפת!

מעופפת איצטריך ליה, דאפילו כנפיה נוגעות בקו - פטור מלשלח.

רפ"י

והאנו תנן:

"בזמן שבנפיה נוגעות בקו - חייב לשלח!"

אמר רב יהודה:

כי קתני מתניתין - בנוגע מן הצד.

12. קמא, א

רש"י

ה"ג א"כ . ליכתוב והאם רובצת עליהן :
 לאקושי אפרוחין לביצים.
 למפטר מפריחים :
 וביצים לאפרוחים. למפטר מוזרות ועל כרחך קן מ"מ לרבות ביצה אחת ואפרוחים וביצים אורחיה דקרא הוא למינקט רבים ברוב קנים :

"אין שם אלא: אפרוח אחד,

או ביצה אחת - חייב לשלח,

שנאמר: "קן" ⁵⁹⁵ (דברים כב, ו) - קן מכל מקום.

היו שם: אפרוחים מפריחים,

או ביצים מוזרות - פטור מלשלח,

שנאמר: "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים" (דברים כב, ו) -

מה אפרוחים בני קיימא, אף ביצים בני קיימא - יצאו מוזרות.

ומה הביצים צריכין לאמן, אף האפרוחין צריכין לאמן - יצאו מפריחין".

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא:

אימא איפכא: אין שם אפרוח אלא אחד,

או ביצה אחת - פטור מלשלח,

דבעינן אפרוחים,

או ביצים - וליכא.

היו שם: אפרוחים מפריחים,

או ביצים מוזרות - חייב לשלח,

שנאמר: "קן" - קן מכל מקום!

אם כן נכתוב קרא: 'והאם רובצת עליהם' -

מאי "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים" (דברים כב, ו)?

לאקושי: אפרוחים לביצים,

וביצים לאפרוחים.

13. קמא, א

רס"י

מתניתין

שְׁלַחַה וְחִזְרָה אֶפִּילוּ אַרְבַּעַה וְחִמְשָׁה פְּעָמִים - חַיִּיב, שְׁנָאֵמַר: "שְׁלַחַה תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם"⁵⁹⁶ (דברים כב, ז). אִמֵּר: "הֲרִינִי נוֹטֵל אֶת הָאֵם וּמְשַׁלַּח אֶת הַבָּנִים" - חַיִּיב, שְׁנָאֵמַר: "שְׁלַחַה תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם". נֹטֵל אֶת הַבָּנִים וְהַחֲזִירוֹ לָקוּן וְאַחֲרַיְךָ חִזְרָה הָאֵם עֲלֵיהֶן - פְּטוּר מִלְשַׁלַּח.

גמרא

אָמַר לִיהוּא הָהוּא מְרַבֵּן לְרֵבָא: וְאִימָא: "שְׁלַחַה" - חָדָא זִימְנָא, "תְּשַׁלַּח" - תְּרִי זִימְנִין!

אמר ליה:

"שְׁלַחַה" - אֶפִּילוּ מָאָה פְּעָמִים, "תְּשַׁלַּח" - אֵינִי לִי אֶלָּא לְדַבֵּר הַרְשׁוּת, לְדַבֵּר מִצְוָה מִנֵּן? תְּלַמּוּד לֹאמַר: "תְּשַׁלַּח" מְכַל מְקוּם.

אָמַר לִיהוּ רַבִּי אַבְבָּא בְרִיהַ דְּרַב יוֹסֵף בְּרַ רַבָּא לְרַב פְּהַנְא:

אֶלָּא טַעְמָא דְכְּתַב רַחֲמֵנָא "תְּשַׁלַּח",

הָא לֹא הָכִי, הוּא אֲמִינָא: לְדַבֵּר מִצְוָה לֹא עֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְאֵינִי עֲשָׂה דּוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה!

לֹא צְרִיכָא דְעֵבֶר וְשַׁקְלָה לָאֵם: דְּלֹא - עֲבָרִיהָ,

עֲשֵׂה - הוּא דְאִיכָא.

לִיתִי עֲשֵׂה וְלִידְחִי עֲשֵׂה,

קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

הֲנִיחָא לְמֵאן: דְּתַנִּי קִיִּימוּ וְלֹא קִיִּימוּ,

אֶלָּא לְמֵאן דְּתַנִּי: בְּטִלוּ וְלֹא בְּטִלוּ - כְּמָה דְלֹא שַׁחֲטָה לֹא עֲבָרִיהָ לְלֹא

ותו,

לְרַבִּי יְהוּדָה, דְאָמַר: "שְׁלַחַה" - מַעֲיַקְרָא מְשַׁמְעֵ, אֶפִּילוּ עֲשֵׂה נִמִּי לִיכָא!

אֶלָּא אָמַר מִדְּבַר רַב אַשִּׁי:

כְּגוֹן: שְׁנִטְלָה עַל מְנַת לְשַׁלַּח, דְּלֹא - לִיכָא, עֲשֵׂה - הוּא דְאִיכָא, וְלִיתִי עֲשֵׂה וְלִידְחִי עֲשֵׂה.

מֵאי אוּלְמִיה דְהֵאי עֲשֵׂה מֵהֵאי עֲשֵׂה?

סְלָקָא דְעֵתְדָה:

הוּאִיל וְאָמַר מִר: "גְּדוּל שְׁלוֹם שְׁבִין אִישׁ לְאַשְׁתּוֹ,

שְׁהֲרִי אָמְרָה תּוֹרָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּכְתַּב בְּקִדּוּשָׁה יְמֻחָה עַל הַמַּיִם",

וְהֵאי מְצוּרָע פִּינּוֹן דְכֻמָּה דְלֹא מִטְהַר - אָסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמְּטָה,

דְּכַתִּיב: "וְיָשִׁיב מַהוּיָן לְאַהֲלוֹ שְׁבַעַת יָמִים"⁵⁹⁷ (ויקרא יד, ח) -

"אָהֲלוֹ" - זֶה אֲשֵׁתּוֹ,

מִכָּאֵן שְׁאָסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמְּטָה.

מַהוּ דְתִימָא: פִּינּוֹן דְאָסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמְּטָה לִיתִי עֲשֵׂה דִידִיהָ וְלִידְחִי עֲשֵׂה דְשְׁלוּחַ הָקוּן,

קָא מְשַׁמְעֵ לָן.

מתני' נטל את הביצים ואח"כ חזרה האם עליהם פטור משלח. דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן: מזומן:

גמ' ואימא. תשלח לאתוויי עוד פעם שניה ותו לא:

א"ל שלח לעולם משמע. ורבויה דתשלח להכי הוא דאתא:

אין לי. דצריך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מצוה. כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין ת"ל תשלח:

הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה. לא בעי שלוח והא שלוח עשה ולי"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר דוחה את שניהם:

לא צריכא דעבר ושקליה. ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח תו לא קאי באפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחיה ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשילוח דנימא דנידחיה דאיצטריך לרבויה:

דלאו עבריה. הלאו כבר עבר עליה:

הניחא למאן דתני. במסכת מכות (דף טו.):

קיימו ולא קיימו. כל מצות. ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם לקחה קיים עשה שבה כשהתירו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטור לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקיי"ל תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכא נמי איכא למימר עבריה ללאו משלקחה ולא שלחה והשתא עשה הוא דאיכא ס"ד אמינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטריך קרא:

אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו. בטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח מיד כשהתירו בו פטור וה"י כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דבעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוא ולא בעי קרא כלל לדבר מצוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה:

ותו לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמצאנה שלחנה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא תו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא בעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו בעמוד ושלח קאי:

על מנת לשלחה. ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמצורע ולידחיה להכי איצטריך קרא:

ומאי אולמיה דעשה. דמצורע מעשה דשלוח דתיסק אדעתיה דנדחיה: ימחה על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות:

אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר במועד קטן (דף ז:): ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו:

אהלו זו אשתו. שובו לכם לאהליכם לנשותיכם שאסרתים לכם ואמרתם אל תגשו אל אשה (שמות יט):

⁵⁹⁶ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארבת ימים

⁵⁹⁷ וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר וטהר ובוא אל המהנה וישב מהוץ לאהליו שבעת ימים

14. קמא, א-ב

רפ"י

מתני' טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא:
ואינו משלח. דאיסור דעבד עבד:
אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח:
זה הכלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בעי עד שישחוט אותה ואי לא לא לקי:

גמ'
בעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב:
שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שהעשה קדם:
והשיב את הגזלה. אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול נמצא העשה נצטווה לאחר גזילה:
רבי חייא ורבי אושעיא. סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי כי הכא משום דשמעינן לרבי יהודה הכא דמחייב סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו והוסיפו לומר גנב וגזלן:
דילמא אינו בכלל מלקות ארבעים תניא. ואשמועינן דטעמא דרבי יהודה במתני' משום דשלח מעיקרא משמע והתנאים טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן דאמרי דומיא דמתני':
לא תשוב. לקחתו:
לא תכלה. דפאה והרי הן ניתקין לעשה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם:
מעיקרא משמע. לא תכלה אבל מה עליך לעשות עזוב אותם ולא תכלה אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה אימא לך דלא לקי:
לא תותירו. ואם תותירו באש תשרופו הא ודאי ניתק לעשה:

מתניתין

הנוטל אם על הבנים:
רבי יהודה אומר:
 לוקה,
ואינו משלח.
וחכמים אומרים:
 משלח,
ואינו לוקה.

זה הכלל:

כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה - אין לוקין עליה.

גמרא

בעי רבי אבא בר ממל:
 טעמא דרבי יהודה:

משום דסבר: לאו שניתק לעשה - לוקין עליו,
 או דלמא:

בעלמא סבר: לאו שניתק לעשה - אין לוקין עליו,
 והכא היינו טעמא: משום דקסבר **"שלח"** - מעיקרא משמע?

תא שמע:

"גנב וגזלן - ישנו בכלל מלקות דברי רבי יהודה".

והא קא, דלאו שניתק לעשה הוא,
 דרחמנא אמר: **"לא תגזול"**⁵⁹⁸ (ויקרא יט, יג),

"והשיב את הגזלה"⁵⁹⁹ (ויקרא ה, כג),

שמע מינה: טעמא דרבי יהודה משום דקסבר: לאו שניתק לעשה - לוקין עליו.

אמר ליה רבי זירא:

קמא, ב לאו אמניא לכו: כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ובי רבי אושעיא - משבשתא היא,

ולא תותבו מינה בי מדרשא,

דלמא אינה בכלל מלקות ארבעים תניא!

תא שמע:

דתני רבי אושעיא ורבי חייא:

"לא תשוב ושב"⁶⁰⁰ (דברים כד, ט),

"לא תכלה"⁶⁰¹ (ויקרא יט, ט) וכלה ישנו בכלל מלקות ארבעים,
דברי רבי יהודה".

שמע מינה:

טעמיה דרבי יהודה, משום דקסבר: **"לאו שניתק לעשה - לוקין עליו"**.

דלמא, התם היינו טעם דקסבר: **"תעזוב"** מעיקרא משמע!

אמר ליה רבינא לרב אשי:

תא שמע:

"לא תותירו ממנו עד בקר" וגו' באש תשרופו⁶⁰² (שמות יב, י) -

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה,

⁵⁹⁸ לא תעשיק את רעך ולא תגזל לא תלן פעלת שכיר אתה עד בקר

⁵⁹⁹ והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקדו או את האבדה אשר מצא

⁶⁰⁰ מי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידיך

⁶⁰¹ ובקצירכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירך לא תלקט

⁶⁰² ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו

לומר לך שאין לוקין עליו.

דברי רבי יהודה.

שמע מינה:

טעמא דרבי יהודה משום דקסבר: **"שילח"** מעיקרא משמע.

שמע מינה.

אמר ליה רב אידי לרב אשי:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: **"הנוטל אם על הבנים - רבי יהודה אומר: לוקה.**

ואין משלח",

ואי סלקא דעתך: טעמא דרבי יהודה "לאו שניתק לעשה - לוקין עליו" לוקה ומשלח מבעי ליה!

ודלמא הכי קאמר במתניתין: אין נפטר עד דמלקין ליה!

רש"י

ואי ס"ד. קסבר ר' יהודה שלח דקרא אחר לקיחה משמע וטעמא דלוקה משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמאי קתני ואין משלח הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטר:

דילמא. אינו משלח דקאמר אינו נפטר בשלוח אלא אף לוקה:

15. קמא, ב

רש"י

עד כמה משלחה. אם נטלה: שתצא מתחת ידו. ואם יכול לחזור ולתופשה מותר: במה משלחה ברגל. יאחזנה ברגלה וישלחנה: בגפה. אוחזה בכנפה ומשלחה: משלחי רגל. אלמא שילוח ברגל הוא כך שמעתי ונראה בעיני שאין שילוח זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים והכא אחיזה ברגלים וכמדומה לי דהכי קאמר רב הונא אמר ברגל שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתופשה ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה וראייה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחיה דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל: רבי לה גדפה. השהה אותה עד שיגדלו לה כנפיה ותשלחנה: מכת מודות. רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו: תימה. עוף טהור הוא: אמר ליה. רבא: דלמא חדא ביעתא הוא דרמיא: לכך הוצרכת לשאול שלא הטילה אלא ביצה אחת וקרא אפרוחים או ביצים כתיב: פרסתקי. מצודות: וליחוש לחשדא. שעל הנאת עצמו חייבו לשלחה דצריך להתרחק מן הכיעור כדאמר באלו טרפות (לעיל דף מד:) דרב חסדא שרי בוכרא ולא זבין מיניה: ומשני כלאחר יד. מרחוק פירש המצודה שלא הבין המשלח:

עד כמה משלחה?

אמר רב יהודה:
כדי שתצא מתחת ידו.

במה משלחה?

רב הונא אמר:
ברגליה.

רב יהודה אמר:
באגפיה.

"רב הונא אמר: ברגליה" - דכתיב: "משלחי רגל השור והחמור"⁶⁰³ (ישעיה לב, כ).

"רב יהודה אמר: באגפיה" - דהא כנפיה ניהו.

ההוא דגזינהו לגפה ושלחה, ואחר כך תפשה, נגדיה רב יהודה, אמר ליה: זיל רבי לה גדפיה ושלחה.

כמאן?

אי רבי יהודה - לוקה ואין משלח!
אי כרבנן - משלח ואין לוקה!

לעולם כרבנן,
ומכת מרדות מדרבנן.

ההוא דאתא לקמיה דרבא,
אמר ליה: תימה - מהו?

אמר לא ידע האי גברא דעוף טהור חייב לשלוחי?
אמר ליה: דילמא חדא ביעתא הוא דרמיא?
אמר ליה: אין⁶⁰⁴.

אמר ליה: האי ידעי לה, מתניתין היא: "אין שם אלא אפרוח אחד,

או ביצה אחת - חייב לשלח" (חולין קמ:).

שלחה ואהדר לה רבא פרסתקי ותפסה.

וליחוש לחשדא!

כלאחר יד.

⁶⁰³ אשריכם ודעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור

⁶⁰⁴ תוספת על פי דקדוקי סופרים

16. קמא, ב

רפ"י

ואם איתא לדרי' יוסי וכו'. הש"ס פריך לה:

יצאת רובה. דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה חייב לשלח מקמי דתפול לחצרו דאכתי לאו מזומן הוא:

אי הכי. דלא קנתה חצרו: **אמאי אסורות משום גזל**. ואפילו מפני דרכי שלום והלא עדיין מגוף האם הוא:

ומשני אמון. דרכי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום:

ואיבעית אימא לעולם אביצים. דאילו על אמון אפילו משום דרכי שלום אין כאן הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקוטט עם הלוקח אבל מהביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן ונהי נמי דלא קנה לו חצרו משום דרכי שלום מיהא איכא:

לזכות. לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בהם כל קנייה דהפקר זכייה קרי ליה:

והשתא דאמר רב יהודה כו'. מהשתא מצית לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה ולא תקשה לרבי יוסי ברבי חנינא דלא מזומן הוא וחייבת בשילוח משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם עליה משהטילתה ואף על פי שנפלה לחצר לא קנתה חצרו דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק כל חצרו נמי לא מצי זכי ליה ואין זה מזומן:

אי הכי אמאי אסורות משום גזל משום דרכי שלום. ותו לא:

אי דשלחה. קודם דהחזיק בה הרי קנתה חצרו לבעל הבית וגזל מעליא הוא ואי דלא שלחה היאך הוא יכול ליטלם לביצים הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים כרב יהודה:

ומשני בקטן. דלאו בר שלוח הוא והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם דגזל מעליא ליכא אלא ניחא ליה לשנויי בדרך היתר ולא בדרך איסור: והדר מתמה ואמר קטן בר דרכי שלום הוא: הי"ג אביו של קטן חייב להחזיר מפני דרכי שלום:

פירות שובכו. אפרוחים וביצים: **אתא לקמיה דשמואל**. לקמן מפרש מאי איצטריך ליה למבעי:

טרוף אקן. הקש בידך על הקן: **דליתגבהו**. מיראתך והשתא מפרש ואזיל מאי בעא מיניה ומאי מהדר ליה:

למאי. הגבהה זו למה: **אי למקנא**. שלא יחזור בו לוי בן סימון והכי קאמר ליה טרוף אקן דליתגבהו אפרוחים מיראתך ותקנה אותם בהגבהה:

ליקנינהו בסודר. ולמה הוצרך רב יהודה לשאול היאך יקנה. ואם ליו"ט. שהוא ערב יו"ט ולמחר יהיו אסורים משום מוקצה ובה לשאול במה הכנתם למה לי האי טרחא לטרוף אקן:

בעומד ואומר זה זה אני נוטל סגיא: **כבית הלל במסכת ביצה (דף י.)**: **פירי חדתי**. ביצים שהטילה אותם האם ולא עמדה מעליהם מעולם ולא קנתה לו חצרו ללוי דאסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם ולוי היה צריך לילך לקנות ומה שלא קנה אינו יכול להקנות ואם יקנה לו בסודר יכול לחזור בו:

זיל טרוף אקן דליתגבהו. אמהות וליקנינהו לוי לפירות על ידו חצרו ויקנהו לוי ניהלך בסודר:

תנו רבנן:

"יוני שובך,

יוני עלייה - חייבות בשלוח,

ואסורות משום גזל, מפני דרכי שלום."

ואי איתא להא דאמר רבי יוסי בר רבי חנינא: חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, קרי כאן "פי יקרא"⁶⁰⁵ (דברים כב, ו) - פֶּרֶט לְמוֹזְמוֹן!

אמר רב:

ביצה עם יציאת רובה הוא דאחייב בשלוח,

מקנא לא קני עד דתפול לחצרו.

וכי קתני: חייבות בשלוח - מקמי דתפול לחצרו.

אי הכי, אמאי "אסורות משום גזל"!

אאמם.

ואיבעית אימא:

לעולם אביצה,

וביצה - פיון דנפיק ליה רובא - דעתיה עליה.

והשתא, דאמר רב יהודה אמר רב:

אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן,

שנאמר: "שלח ... את האם" וְהָדָר: "הבנים תקח לך"⁶⁰⁶ (דברים כב, ז),

אפילו תימא: אף על גב דנפל לחצרו,

כל היכא דאיהו מצי זכי - חצרו נמי זכיא,

וכל היכא דאיהו לא מצי זכי - חצרו נמי לא זכיא ליה.

אי הכי, אמאי "אסורות מפני דרכי שלום"?

אי דשלחה - גזל מעליא הוא!

אי דלא שלחה - שלוחי בעי!

בקטן.

קטן - בר דרכי שלום הוא!?

הכי קאמר:

אביו של קטן חייב להחזיר לו,

מפני דרכי שלום.

לוי בר סימון אקני פירות שובכו לרב יהודה,

אתא לקמיה דשמואל,

אמר ליה: זיל טרוף אקן, דליתגבהו, וקנינהו.

למאי?

אי למקנא - לקנינהו ליה בסודר,

קמב, אי ביום טוב - בעומד ואומר זה זה אני נוטל סגיא!

נהו פירי חדתי הו,

דלוי בר סימון גופיה לא הוה קני להו,

והכי קאמר ליה: זיל וטרוף אקן דליתגבהו, וקנינהו לוי בר סימון,

והדר לקנינהו ניהלך בסודר.

⁶⁰⁵ פי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים

⁶⁰⁶ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארבת ימים

17. קמב, א

רפ"י

מתני'
שהיא כאיסור. שאין בה חסרון
כיס אלא דבר מועט:

גמ'
שמתן שכרה בצדה. כגון כבוד
אב ואם ושלוח הקן שלא תוכל
להבין מתן שכרה שעתידין
המתים להחיות:
לעולם שכולו טוב. שאין בו לא
היזק ולא יסורין אלא טובה
ובשילהי פרק קמא דקדושין (דף
לט:). אמרינן דרבי יעקב עובדא
חזא באחד שאמר לו אביו עלה
לבירה והבא לי גוזלות ועלה
ושלח את האם ונטל את הבנים
וקיים כבוד אב ואת ושלוח הקן
ובחזרתו נפל ומת היכן טובתו
של זה והיכן אריכות ימיו אלא
הוי אומר למען ייטב לך לעולם
שכולו טיב ולמען יאריכון ימך
לעולם שכולו ארוך:

מתניתין

לא יטול אדם אם על בנים,
אפילו לטהר את המצורע.
ומה אם מצוה קלה שהיא באיסור אמרה תורה:
"למען ייטב לך והארכת ימים"⁶⁰⁷ (דברים כב, ז),
קל וחומר על מצות חמורות שבתורה.

גמרא

תניא⁶⁰⁸:

"רבי יעקב אומר:

אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלוייה בה,
בכבוד אב ואם - בתיב: **"למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך"**⁶⁰⁹ (דברים ה, טז).
בשילוח הקן - בתיב: **"למען ייטב לך והארכת ימים"** (דברים כב, ז).
הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות,
ועלה, ושלח את האם, ולקח את הבנים, ובחזרתו נפל ומת - היכן אריכות ימיו של זה?
והיכן טובתו של זה?

אלא: **"למען יאריכון ימך"** - בעולם שכולו ארוך,
"ולמען ייטב לך" - לעולם שכולו טוב.

ודלמא לא הוה הכי!

רבי יעקב מעשה חזא.

ודלמא מהרהר בעבירה הוה!

מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.

ודלמא מהרהר בעבודה זרה הוה,
דכתיב: **"למען תפוש את בית ישראל בלבם"**⁶¹⁰ (יחזקאל יד, ה).
ואמר רב אחא בר יעקב: זו מחשבת עבודה זרה!

הכי קאמר:

אם איתא, דאיכא שכר מצות בהאי עלמא - תהני ליה ותגן עליה.
דלא ליתי לידי הרהור וליתק!

אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא.

והאמר רבי אלעזר:

שלוחי מצוה אינן נזוקים!

בחזרתם שאני.

והאמר רבי אלעזר:

שלוחי מצוה אינן נזוקים לא בהליכתן ולא בחזרתן!

סולם רעוע הוה,

ומקום דקבוע היקא שאני,

דכתיב: **"ויאמר שמואל איך אלהך ושמע שאול והרגני"**⁶¹¹ (שמואל א טז, ב).

אמר רב יוסף:

⁶⁰⁷ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים

⁶⁰⁸ דקדוקי סופרים, וכך גם במקבילה קידושין לט, ב. גירסת וילנא: דכי

⁶⁰⁹ כבד את אביו ואת אמו פאשר צוה יהוה אלהיך למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן,

⁶¹⁰ למען תפוש את בית ישראל בלבם אשר נורו מעלי בגלוליהם קלם

⁶¹¹ ויאמר שמואל איך אלהך ושמע שאול והרגני (ס) ויאמר יהוה עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח ליהוה באתי

אַלְמָלָא דְרִשְׁיָה 'אַחַר' לְהַאי קָרָא פְּרָבִי יַעֲקֹב בַּר בְּרַתְיָה - לֹא חָטָא.

מאי חזא?

איכא דאמרי:
כי האי מעשה חזא.

ואיכא דאמרי:
לישנא דרבי חוצפית המתורגמן חזא,
דהוה מוטלת באשפה.
אמר: פה שהפיק מרגליות ילחוד עפר?
והוא לא ידע: "למען ייטב לך" - בעולם שכלו טוב,
ו"למען יאריכון ימירך" - בעולם שכלו ארוך.

הדרן עלך שילוח הקן
וסליקא לה מסכת חולין